

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

49. De impediante ne aliquis obtineat beneficium, an teneatur ad
restitutionem? Ex p. 11. t. 4. & Misc. 4. r. 36.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

ordinentur, non autem id bonum particulare singulorum. Vnde Nauarrus Sorum sequutus in *man. cap. 17. n. 72.* inquit. Non sunt beneficia, & munera publica communitatis, ita debita iis, inter quos sunt diuidentia, sicut centum aurei communitatis diuidentur singulis eius membris, sunt debiti eis, eo quod beneficia & officia publica sunt instituta, principaliter propter seruitium Ecclesie, vel Reipublice, & non propter eos qui seruituri sunt. Et collatores eorum non distribuunt tanquam debita eis, quibus distribuuntur, sed tanquam debita seruitia Ecclesiarum; ita quod per bonam, vel malam electionem eorum, non fit principaliter commodum, vel damnum iis, qui eliguntur, sed Ecclesie, vel illi Reipublice, ad quam regendam perficiuntur. Sed quando, v. g. centum aurei communis erarij sunt distribuendi particularibus membris illius communitatis, vnusquisque eorum habet aliquod ius, ob quod illis debetur sua pars, quia illi sunt destinati principaliter in usum, & vtilitatem eorum, non vero in commodum Reipublice. Hæc omnia Syluius. Verum quia ex principiis in ista resolutione positus, resoluuntur duo casus in praxi sæpius occurrentes, de illis speciatim differere existimaui, ideo quaritur:

RESOL. XLIX.

De impediēte, ne aliquis obineat beneficium, an teneatur ad restitutionem? Ex p. 11. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 36.

Sup. hoc in res. præteritijs Verum. 4. Quarto. & in res. seq. 5. & signan. Res. 1. post seq.

1. Collator iam destinauerat conferre beneficium Sempronio, Titius malo animo & odio in ipsum collatorem ne hoc faceret, impediuit; postea penitentia ductus, quererebat à Theologo an teneatur ad restitutionem: Quidam ex ipsis affirmatiue respondit, nixus, vt ipse asserbat auctoritate Patris Thomæ Hurtadi *var. tom. 2. tract. 2. c. 1. §. 10. num. 70.* quia habet expressè in l. 2. §. 9. Idem latro D. de aqua pluuia arcenda, vbi dicitur, non tenevi ad restitutionem, si aqua ductum, qui venit per tuum fundum ad vicini possessionem, dummodo (ait Paulus Iurisconsultus) hoc non faciat animo, vt tibi nocent. Idem expressè determinat Iurisconsultus Vulpianus l. 1. §. 12. denique D. eodem, quæ leges cum rationis naturalis ductu sunt factæ; non solum habent vim in foro externo, sed in interno; sunt enim expressiuæ obligationis naturalis, & ego non solum habeo actionem ne me ex odio, & vindicta impedias à consecutione beneficij aut legati, quia nec charitas, aut iustitia legalis permittunt tuum malitiosum impedimentum, sed etiam ex iustitia commutativa.

2. Et ratio est, quia quilibet habet ius strictum, ne alius illi iniuriam faciat, atque ex odio, & vindicta impedit ne aliquis consequatur beneficium aut legatum; vno modo iuste, & sic non peccat; alio modo iniuste, putat si intendat eius nocumentum, cum impedit propter odium aut vindictam, aut aliquid huiusmodi, & tunc peccat mortaliter, & teneatur restituere pro ratione damni.

3. Sed ego de hoc casu interrogatus negatiue respondi, & præter Doctores à me adductos; hanc sententiam tenet Zapata de iustitia distributiva p. 3. c. 4. n. 0. cum seq. cap. vlt. n. 23. cum seq. & Gerunda de Epist. tom. 2. lib. 6. disp. 130. 3. num. 2. cum seq. Probatur hæc opinio, tum quia odium, siue nocendi animus ex se non sunt contra iustitiam, sed contra charitatem; quapropter si quod externè fit, iuste alioquin fiat, vt iniures, v. g. occidens quempiam in bello iusto, non facit contra iustitiam, neque obnoxius erit restitutioni, etiamsi ex odio, & contra charitatem id præstaret, & iudex eam iuste condemnans, vel mutans testamen-

tum testator, licet ex odio, neque contra iustitiam facient, neque ad restitutionem obligabuntur: tum quia motiua ratio actus interni etiam iniustitia non facit ad obligationem inducendam restituendi, ni ex eo actu inæqualitas aliqua derivata esset: quamobrem tamen si posset qui ex pravo iniustitia motio, operari, quando formaliter ex iniustitia quidem operaretur: nihilominus tamen, ni ex formalissima illa iniustitia sequeretur aliquod inæquale, iniustum, vel iniustum, sicut non censeretur verè & completè facere contra iustitiam; ita ad restitutionem non obligaretur. Denum quia inæqualitas, iniustum, vel iniuria, damni que alteri filatio, atque ex hoc, vel illo motio fieri potest, hoc igitur accidentarium respectu illius erit.

Hinc si absque odio, quod fit, alteri erit nocium eodem etiam pacto odio addito erit.

4. Itaque ad summum, vt ad rem nostram propius accedamus, odium, ex quo impedimentum alicui ad aliquod bonum sternitur, vel rationem potuit habere signi ostendentis illud, quod factum est esse contra ius fasque iustitia non seruata; Idque plerumque licet non semper verum existimem, cum infallibile signum non sit: vel causa erit, ratioque impulsiva, seu inductiua iniustitia, iniuria, vel inæqualitatis; malum enim quod inimico volumus efficaciter ni vires desint, facili negotio inferimus, quod subindicatur. Alio præterea modo declarari potest, si intendas nocumentum illius, quem impedis propter odium, vel vindictam, aut aliquod eiusmodi; nam particula, propter, causam latem finalem, seu rationis formalis importat, vt habet ipsemet D. Thomas 1. p. 9. art. 5. quando nimirum refertur ad voluntatem, quæ propter finem operatur, vt in casu nostro, & probè notauit Vasquez 1. 2. disp. 4. c. 4. §. quod verò.

5. Restat modo respondere ad argumenta Patris Hurtadi, & auctoritatem sancti Magistri respondeo cum Nauarro, D. Thomam ibi loqui de eo, qui non quomodocumque animo nocendi, sed simul iniuste impedit quempiam ab aliquo bono, siue quia ad id alter habet ius ex firma dantis voluntate, quam sufficere ostendit Cardinalis Toletus l. 5. summa cap. 19. ex M. Soto l. 4. de iustitia q. 6. art. 3. siue quia per vim, fraudem aut dolum, quis alterum impedit, quod est iniuste impedire: sic D. Thomam interpretatur M. Soto, quem sequitur M. Valentia. Vel illum cum M. Rebello expulsum, D. Thomam non existimasse, animum nocendi secundum se obligare ad restitutionem; sed asserere voluisse, vt plurimum esse causam, qua quis monetur ad aliquod impedimentum à bono consequendo, vel ipsi ex iniustitia debito, vel per modos iniustos.

6. Ad legem verò 2. ff. de aqua pluuia arcenda, Primò respondeo, in ea non tractari de obligatione restituendi, sed de actione, quæ datur contra alterum, quasi ex iniuria, & dolo; quæ actio non datur quando deficit animus nocendi; sed quantum ad obligationem restituendi, quamuis ille qui bono animo fecit, non teneatur restituere, non sequitur à contrario sensu, vt ille, qui malo animo facit, teneatur ad restitutionem.

7. Nam argumentum à contrario sensu valet in iure, quando in iure contrarium non disponitur iuxta glossam capitis significasti, de foro competenti, per l. autem Proculus. & l. fluminum §. vltimo ff. de damno infecto absolute habetur, cum qui in suo aperit puteum; etiamsi venas vicini inferioris præcindat, non teneatur, ac merito, quia aqua transiens iure naturali tua est saltem quoad tibi opus fuerit, & animus in mente retentus nihil operatur: & quando factum de se non est iniustum ex intentione mentis, non inducitur restitutionis obligatio.

8. Secundò ad eandem legem respondeo, illam non loqui

qui de intentione interna, sed de facto ipso exteriori, quod quidem indicatur iniustum, quando eo modo fit ut noceat alteri, & non ad utilitatem propriam, & hoc constare potest ex ipso modo, quo impedimentum præstat proximo ad consequendum bonum sibi debitum, vel quando datur occasio de eius nocuimento, quæ occasio necessaria non erat ad utilitatem propriam neque ad utendum iure suo.

8. Hoc autem, quod Valentia duplici verificatur exemplo. Primum est; quando riuus aquæ per vnus fundum deriuatur ad agrum alterius, & ille ad cuius agrum pius accedit, aquam aut præcindendo venas, aut fossa aliqua sibi inutili, impedit, ne deriuetur ad agrum alterius, tunc enim ex facto ipso malus animus nocendi constat, & obligatio ad restitutionem, quam non incurreret, si utendo iure suo in proprio agro tantum aqua infunderet ut parum alteri superesset, ut diximus in primo intellectu.

9. Secundum exemplum in legibus citatis constituitur, quando aliquis aquam pluuiam ab agro proprio diuerit, quæ quidem ex illa deriuatione alteri nocet; Nec datur actio, neque obligatio restituendi. Si tamen poterat, sine alterius nocuimento, proprium damnum impedire, ex illo facto; alteri nociuo constat malus animus, & datur actio de iniuria, & obligatio ad restituendum, non ex malo animo interiori, sed ex facto exteriori malum animum, prauamque & iniquam voluntatem ostendere.

Et ita ex supradictis apparet, me in hoc casu satis probabiliter consuluisse, Titium, ad nullam restitutionem teneri Sempronio, & ita mecum senserunt viri docti.

R E S O L. L.

An qui precibus, & suasionibus adducit collatorem beneficii Ecclesiastici, vel Cathedraliam determinatum ad conferendum beneficium, vel Cathedraliam Titio, vel sibi, vel alteri iniquo digno conferatur, teneatur ad restitutionem?

Et quid est dicendum, si hoc quod ex malo animo, & odio faciat?

Et quid, si alicui res ex iniuria debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, aut tunc, qui sine vi, aut fraude Collationem suasionem, aut precibus mouet, ut officium, legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri iniquo, ut non peccet, contra iustitiam, nec teneatur ad aliquam restitutionem; etiam si totum hoc ex odio efficiat?

Et ex doctrina huius Res. multa dubia solui possunt. Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Resol. 53.

Sup. hoc supra in ref. 48. §. Veru, & §. Quarto. & in ref. 49. & infra in Ref. seq.

§. 1. **A**ffirmatiue respondent Paludanus in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. Syluester per. restitutio 3. q. 12. Caietanus in 2. 1. q. 62. art. 2. & Bannez dub. 12. concl. 7. Navarra de rest. lib. 3. c. 5. n. 10. Gasias de benef. tom. 2. part. 7. c. 16. n. 30. Ioan. de la Cruz in direct. part. 1. pr. 2. art. 2. dub. 8. concl. 3. & communiter Thomista cum Villalobos in sum. 1. 1. ar. 21. diff. 4. n. 9. vbi sic asserit. [El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos ruegos sin fuerza, esta obligado à restituír al mas digno. El fundamento es porque fuera de quebrar la justicia distributiva hizo daño al mas digno contra iusticia commutativa, e es cosa que estava ya cerca de tenerla; de manere que si el distribuydor estava determinado firmamente de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, que sino fuera por la persuasión à restituír le todo ò casi todo, y sino estava tan cerca como esto estava obligado à restituír conforme à la propinquidad el otro tenia.] Ita Villalobos, qui etiam citat Aragonium, & Couarruiam.

2. Sed ego contrariam sententiam probabilem etiam esse puto; etiam si hoc quis malo animo, vel ex odio faciat. Et ita docent Lessius lib. 2. cap. 12. dub. 18. num. 128. Valentia tom. 3. dist. 5. q. 7. punct. 2. Navarra cap. 17. num. 72. Sa per. restitutio. num. 22. Sotus de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. Turrianus & Layman ubi infra. Syluester in 2. 2. q. 62. art. 4. concl. 2. cum aliis. Et ratio est, quia Titius, v. g. non habet ius nisi in libera voluntate collatoris; ergo si relinquitur collatorem in sua libertate, non censetur hoc ius violare. Igitur cum, v. g. preces, munera, blanditiæ, &c. non repugnent libertati (non enim collator involuntariè censetur facere, quod ita inductus facit) nullo modo Titio iniuriam inferat. Ergo, &c. Malus vero animus non obligat ad restitutionem, quia non est peccatum contra iustitiam, sed contra charitatem.

3. Ex his inferitur etiam contra Sotum in 4. dist. 15. q. 2. ad vlt. argumenti. Richardum art. 4. q. 4. ad vlt. 7. Paludanum qu. 7. art. 2. Syluestrum verb. restitutio. 3. q. 12. & alios; si alicui res ex iniuria debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, tunc qui sine vi, aut fraude collatorem suasionem, aut precibus mouet, ut officium legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri, is contra iustitiam non peccat, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, etiam si totum ex odio efficiat, ex ratione supra allata. Ita Layman in Theol. mor. lib. 3. tit. 5. ar. 2. c. 7. n. 1. Turrianus in 2. 2. tom. 1. dist. 16. dub. 1. n. 5. & 7. & DD. citati; hinc ego his diebus liberaui ab onere restitutionis quemdam, qui suaserat domino, qui liberarum seruum in testamento relinquebat, ut illum liberum non relinqueret; nam in voluntate domini erat, dimittere aut non dimittere mancipium, ex qua doctrina multa dubia solui possunt.

R E S O L. II.

An qui sine vi, & fraude, sed tantum suasionibus, & precibus impedit, ne beneficium, aut Cathedraliam conferatur digniori, sed digno, teneatur aliquid digniori restituere? Ex p. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 34.

§. 1. **D**E hac questione alibi dictum est, & affirmatiuam sententiam præter Caietanium in 2. 2. 2. 2. Thom. q. 62. art. 2. tenent ex neotericis duo viri doctissimi, Vasquez de benef. c. 2. §. 3. dub. 19. maner. 140. & Villalobos in sum. tom. 2. tract. 11. diff. 4. 44. numer. 9. vbi sic ait. [El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos ruegos sin fuerza, ni fraude, esta obligado à restituír al mas digno. El fundamento es, porque fuera de quebrar la justicia, hizo daño al mas digno contra iusticia commutativa, en cola que estava ya à cerca de tenerla, de manere que si el distribuydor estava determinado firmamente de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, de fuerete, que sino fuera por la persuasión, infaliblemente le lleuara, tundra obligacion à restituír le todo, ò casi todo; y sino estava tan cerca como esto, estava obligado à restituír conforme à la propinquidad que el otro tenia.] Sic ille, qui citat Aragon. & Couarruiam.

2. Sed si hæc opinio esset vera, heu quam multum Aulis Principum, & Prælatorum Ecclesiasticorum tenerentur ad restitutionem. Ideo contrariam sententiam probabilissimam esse censeo, quam præter Lessium, lib. 2. cap. 12. dub. 18. num. 129. Valentiam tom. 3. dist. 5. q. 8. punct. 2. Sotum lib. 4. q. 6. art. 3. Navarra in maner. cap. 17. n. 72. & alios tenent nouissime Syluester in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2. quaritur 25. concl. 1. Filliac. tom. 2.